

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-7-83-7>

УДК 7:069.5(494-21)Лугано)

Бальмелі І.Б.

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ КОЛЕКЦІЙ МУЗЕЮ MASI В МІСТІ ЛУГАНО (ШВЕЙЦАРІЯ)

Анотація. Стаття присвячена історії створення та формування колекцій Музею MASI в місті Лугано (Швейцарія). Даний музей є потужним культурним та мистецьким осередком, справжнім «Кунстхауз» італійської Швейцарії. Музейні фонди та колекції укомплектовані артефактами представників як національного мистецтва регіону, так і творами європейських та світових митців, що охоплені часовим проміжком від XIV століття й до сьогодні. Крім того, варто відзначити, що дана колекція представлена розмаїттям тем, напрямків та шкіл. Слід зауважити, що музейна справа Швейцарії, як і діяльність цього музею, зокрема, є маловідомою в Україні та не була предметом окремих наукових досліджень. У результаті мистецтвознавчої розвідки досліджено та визначено основні етапи діяльності установи від зародження до сучасного стану. Виявлено, що внаслідок численних трансформацій, змін місця знаходження, реконструкцій та реорганізації сформувався сучасний музейний простір із новим підходом та експозицією. На сьогодні установа є соціально-активною, відкритою до комунікації та доступною для поціновувачів мистецтва.

Ключові слова: Музей MASI в місті Лугано (Швейцарія), кантон Тічино, Кантональний художній музей, Музей образотворчих мистецтв міста Лугано, Центр культури та мистецтва LAC, музейна колекція, музейні фонди.

Balmeli Iryna

National Academy of Fine Art and Architecture

HISTORY OF CREATION AND FORMATION OF THE COLLECTIONS EXHIBITED AT THE MASI MUSEUM IN LUGANO CITY, SWITZERLAND

Summary. The article is dedicated to the history of creation and formation of the collections exhibited at the MASI Museum (Museo d'arte della Svizzera Italiana) in Lugano city, Switzerland. This museum is a powerful cultural-artistic center, a real "Kunsthau" in Italian Switzerland. The exhibits of the Cantonal Art Museum (il Museo Cantonale d'Arte) and the Museum of Fine Arts of Lugano (il Museo d'Arte della Città di Lugano) are the core of its collection. In 2015, these two institutions merged to consolidate museum resources. The museum funds and collections are filled with artifacts, created by representatives of both national regional art and foreign artists (including European) within the period since the XIVth century till the present day. In addition it is worth noting, this collection is represented by a variety of themes, trends and schools. Among the world-recognized names we can see the works of such masters as Henri Rousseau, Jean Bodin, Claude Monet, Edgar Degas, Pierre Auguste Renoir, Camille Pissarro, Jean Edouard Vuillard, Andre Deren and many others. It should be mentioned that the museum business of Switzerland, as well as the activity of this museum in particular, is little-known in Ukraine and hasn't been the subject of separate scientific research. Thus, the relevance of topic is explained by need to study the history of development and formation of MASI Museum collections due to the obscurity of this history on the pages of art studies. In view of the above, this article provides the wide scientific community with interesting facts from the experience of this institution activity. As a result of art research, the main stages of institution activity have been studied and defined from their onset till the current state. It has been revealed that owing to numerous transformations, changes of location, reconstructions and reorganizations, the space of modern museum was formed with a new approach and exposition. Today the given institution is socially active, opened to communication and accessible by art lovers. Given the active activity of the MASI Museum, one may definitely assert: in a few decades the wide scientific community will face a new interesting stage of this institution development.

Keywords: MASI Museum in Lugano city (Switzerland), Ticino Canton, Cantonal Art Museum, Lugano Museum of Fine Arts, Center for Arts & Culture LAC, museum collection, museum funds.

Постановка проблеми. В місті Лугано, що є діловим та культурним осередком півдня Конфедерації знаходиться Музей мистецтв італійської Швейцарії (Il Museo d'arte della Svizzera italiana (MASI) Лугано), де зберігається національне художнє надбання, що нараховує близько 14 000 експонатів, охоплених часовим проміжком від XIV століття і до сьогодні. Ядром колекції музею MASI є збірка Кантонального художнього музею (il Museo Cantonale d'Arte) та Музею образотворчих мистецтв міста Луга-

но (il Museo d'Arte della Città di Lugano) кожна з яких має свій самобутній розвиток та індивідуальну історію створення.

Слід зауважити, що музейна справа Швейцарії, як і діяльність цього музею, зокрема, є маловідомою в Україні та не була предметом окремих наукових досліджень. Отже, актуальність теми пояснюється необхідністю дослідження історії становлення та формуванні колекцій музею MASI у зв'язку з невисвітленістю цієї історії на сторінках мистецтвознавчих досліджень. З огля-

ду на це дана стаття відкриває для широкого наукового загалу цікаві факти з досвіду діяльності даної установи.

Аналіз дослідження. Основу джерельної бази даної статті складають альбоми, присвячені колекціям, що зберігалися у фондах Кантонального художнього музею (il Museo Cantonale d'Arte) [3] та Музею образотворчих мистецтв міста Лугано (il Museo d'Arte della Città di Lugano) [2], які наразі належать MASI в місті Лугано. Ці дослідження знайомлять нас з історією формування колекцій та джерелами їх наповнення.

Сучасну цілісну картину історичної і культурної діяльності установи репрезентують вебсайти музею MASI [5] та центру культури і мистецтв «LAC» [4]. Досліджуючи історію створення та формування колекцій музею MASI в місті Лугано, варто звернутися до першоджерел, а саме: вивчення історії регіону, епохи, мистецьких процесів та впливів, що формували та розвивали творчу манеру місцевих художників, а також з'ясувати чинники, які спонукали появу музею. До таких наукових досліджень належить Путівник по мистецтву італійської Швейцарії (Guida d'arte della Svizzera Italiana) [1].

Мало оприлюдненими, але виконані з ґрунтовним науковим підходом є матеріали буклетів «Палаццо Реалі. Нова резиденція MASI» (Palazzo Reali. A new venue for MASI) [6], «Палаццо Реалі» (Palazzo Reali) [7] та пресреліз [8], що присвячені відкриттю та огляду нової експозиції музею, яке відбулося 13 грудня 2019 року.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри певні дослідницькі здобутки щодо діяльності музею, це питання залишається не висвітленим й потребує подальшої систематизації, аналізу та узагальнення.

Мета статті – дослідити та визначити основні етапи створення та формування колекцій музею MASI в історичному контексті.

Виклад основного матеріалу. На півдні Швейцарії розташований кантон Тічино, назва якого походить від назви однойменної річки, яка протікає в цій місцевості. Тічино відомий своїми митцями, значними археологічними знахідками, історичними пам'ятками, замками, які входять до списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО. Багато маленьких сіл кантону набули міжнародного визнання завдяки своїм знаменитим вихідцям, до яких належать архітектори: Доменіко Фонтана, який народився у селі Меліде, Карло Мадерно виходець з Каполаго, Франческо Борроміні, що походить з села Біссоне та багато інших. Значна кількість наукових публікацій присвячена мистецькій діяльності майстрів Тічино за його межами, наприклад в Італії, Австрії, Німеччині, Польщі, Росії та Америці [1, с. 17].

З огляду на зазначене, цей регіон відзначається багатим історичним минулим й, звісно, на його території зосереджена велика кількість музеїв, що посідають чільне місце в національній культурі. Одному з них і присвячена дана стаття.

15 жовтня 1891 року Антоніо Каччіа (1829–1893 рр.), письменник та музикант, складає заповіт, згідно з яким після своєї смерті передає місту Лугано віллу Мальпенсанта зі всіма предметами побуту та картинами за умови, що місто відкриє у віллі художній музей, а першим

директором буде призначений Вірджіліо Лампуньяні. 21 липня 1904 року міська рада міста Лугано затверджує заснування Громадського музею образотворчих мистецтв, директором якого стає Вірджіліо Лампуньяні, а також створення фонду Антоніо Каччіа та першої художньої комісії, президентом якої обирають художника П'єтро Анастасіо. Комісія складалася з п'яти членів з правом переобрання кожні чотири роки.

Даний етап можна вважати передумовами й початком діяльності цього музею.

Наступний період розпочинається з 1906 року, коли відбулося офіційне відкриття першого Громадського музею образотворчих мистецтв міста Лугано. Найпершим місцем розташування колекції музею стали приміщення міської школи. На той час основу збірки міста складали вісімдесят артефактів з надбання Антоніо Каччіа, до яких належали: картини, скульптури, кераміка. Всі ці речі мали досить неординарний характер й здебільшого не вирізнялися високою художньою цінністю. Картини належали переважно до історичного жанру та пейзажу, серед яких були весту художників Амброджі Преда та П'єтро Анастасіо, які викликали жваву зацікавленість громадськості після першої публічної презентації колекції. У цьому ж році П'єтро Анастасіо висловив свої побажання створити галерею сучасного мистецтва [2, с. 11].

Протягом наступних років мистецький спадок міста збагачувався завдяки депозитам Конфедерації, даруванням, покупкам, що здійснювалися художньою комісією. Члени комісії художник Луїджі Россі та скульптор Луїджі Вассаллі разом з П'єтро Анастасіо, працювали над створенням колекції сучасного мистецтва. До того ж, вони займалися закупівлями творів на масштабних виставках, таких як Венеційська бієнале та Трієнале у Мілані. Під час формування фондів закупівельна комісія найбільше зосереджувалась на роботах періоду кінця XIX – початку XX століття, що мали музейне призначення. З огляду на вищезазначене цей час визначено як період активного поповнення та становлення ядра колекції музею.

Варто виділити 1912 рік, оскільки це початок нового важливого періоду розвитку музею міста. В цьому році колекція змінює локацію, й музей відкриває свої двері на пристосованій під музейні потреби віллі Мальпенсанта, яка перейшла в спадок місту згідно з заповітом Антоніо Каччіа (1891 р.). Створенням нової експозиції займалися члени художньої комісії, митці Луїджі Россі та Луїджі Вассаллі. У цей рік сталося ще кілька знакових подій в історії інституції. По-перше, Громадський музей образотворчих мистецтв отримує запрошення стати членом Асоціації художніх музеїв Швейцарії. По-друге, місто Лугано купує віллу Чіані для перспективи розширення експозиції колекцій, а також парк, який згодом стане відкритим виставковим простором для скульптури. Будинок та парк належали відомим діячам італійського Рісорджименто братам Джакомо (1776–1868 рр.) та Філіппо Чіані (1778–1867 рр.). Загальновідомий факт, що їх вілла була осередком зустрічей та прихистком для італійських вигнанців. Також в цей рік музей приймає дарування від Адольфо Петроліні збірку робіт XIX століття [2, с. 15].

Підсумком цього періоду є розширення участі держави у музейному житті кантону. Окрім того, музей змінює приміщення й експозицію та стає новим активним членом Асоціації художніх музеїв Швейцарії.

У 1923 році починається наступний етап, з художньої комісії йде Луїджі Россі, а його місце займає художник П'єтро К'еза у зв'язку з цією кадровою заміною відбуваються значні зміни при формуванні колекції [2, с. 15].

Потрібно зауважити, що спочатку комплектування фондів музею міста були спрямовані переважно на твори другої половини XIX століття та творчість молодих художників кантону Тічино. За ініціативою П'єтро К'еза, комісія приймає два важливі рішення, які вплинуть у майбутньому на формування колекції міста. З одного боку, він виявляє зацікавленість у придбанні робіт художників більш ранніх періодів.

Таким чином до збірки потрапляють твори художників XVII–XVIII століть. Але з іншого боку, комісією приймається рішення не придбавати твори митців, які не належали до Тічино. Важливо підкреслити, що фонди музею поповнювались не тільки цілеспрямованою закупівлею, але й заповітами та даруваннями відомих меценатів та художників. Внаслідок чого збірка збагатилась італійським мистецтвом XIX століття та творами інших художників, що не належали до цього регіону. До того ж, завдяки початку співпраці з фондом Готфріда Келлера музей отримав численні депозити.

У 1929 році було опубліковано загальний музейний перелік творів, до якого увійшли 120 робіт, половина з яких датувалася другою половиною та кінцем XIX століття, що підкреслило унітарний характер збірки [2, с. 12].

У 1933 році відбувається знову зміна приміщення, через брак місця та невідповідні умови для зберігання експонатів на виллі Мальменсанта, яка закривається на масштабну реконструкцію аж до 1973 року. Музейну колекцію перевозять до виллі Чіані та розміщують на першому поверсі.

Період з 1923 – початку 40-х рр., можна характеризувати як «епоху» трансформацій, поповнення музейних фондів творами мистецтва різних періодів, розширенням переліку авторів роботи яких були включені в фонди музею, реконструкцією приміщення та зміною місця розташування колекції музею. Надзвичайно важливими подіями стали публікація загального музейного переліку творів та початок співпраці з фондом Готфріда Келлера.

У 1942 році, розпочинається черговий період у формуванні музею, постає питання щодо більш ретельного догляду за зберіганням фондів й необхідності введення посади зберігача фондів колекції міста. В наступному році на другому поверсі виллі Чіані йде активна робота щодо розширення виставкового простору й підготовки місця для робіт XVII–XVIII століть, всіма організаційними питаннями займалися архітектори Маріо Кіаттоне, Аугусто Гуїдіні й художник-ксилограф Адольфо Патоккі.

Знаковою подією стає відкриття на виллі іані першої міжнародної виставки графіки «Біле та чорне» в 1950 році. Починаючи з цього часу й до 1968 року в залах музею проводили конкурс

біенале, завдяки чому виникає значний графічний фонд. В 1951 році, відповідно до нових вимог часу, було прийнято постанову про організацію тимчасових виставок на виллі Чіані [2, с. 13, 15].

Наприкінці 50-х років комісія Громадського музею образотворчих мистецтв міста Лугано (фонд Антоніо Каччіа) набуває повноважень інспектора з охорони історичних і художніх пам'яток кантону.

Слід зауважити, що в 60-ті роки музей міста вже мав довіру та користувався гарною репутацією у меценатів та художників. Це посприяло отриманню численних заповітів та дарувань.

Цей період відзначається укомплектуванням музейної установи професійними співробітниками, увагою до охорони та зберігання фондів, розширенням експозиційного простору, а також насиченою міжнародною виставковою діяльністю й, звичайно ж, поповненням колекції. Також варто відзначити, що на цей час припадає активізація зацікавленості з боку держави у музейній справі кантону та охороні історичних пам'яток. Громадський художній музей міста Лугано, який вже здобув вагому наукову репутацію привертає увагу відомих колекціонерів і художників.

Хочемо виокремити початок наступного важливого етапу для Громадського музею образотворчих мистецтв, а саме у 1969 році у місті Лугано створено Департамент музеїв та культури при міській адміністрації. Головними функціями цієї установи було управління мистецькою спадщиною міста, розробка концепцій й організація виставкової діяльності. Завдяки чому згодом будуть організовані численні виставки Громадського музею образотворчих мистецтв міста Лугано на виллі Чіані, а також на оновленій виллі Мальпенсанта. До речі, остання стане головним осередком виставкової діяльності міста [2; 5].

У середині 70-х років кантон закладає річний бюджет, призначений для підтримки мистецтва, головною метою якого є допомога художникам шляхом придбання їх робіт спеціально уповноваженою комісією. Ці роботи переважно призначені для прикрашання інтер'єрів адміністративних будівель кантону. Дана подія є беззаперечним свідченням державної підтримки місцевих митців та державної зацікавленості у розвитку мистецтва регіону.

Варто звернути увагу ще на декілька джерел, що посприяли наповненню фондів міста та Громадського музею образотворчих мистецтв. Так в 1977 році відбувається відкриття залів, присвячених творчості скульптора Франческо Мессіна, який подарував музею 30 скульптур та 17 робіт на папері. В 1978 році місто отримує колекцію робіт художника Вільгельма Шмідта та його будинок в селищі Бре в якому на сьогодні знаходиться музей, присвячений його творчості.

1979 рік відзначається відкриттям мистецького простору просто неба вздовж набережної біля озера Лугано, присвяченому скульптурам сучасних митців, що належали Громадському музею образотворчих мистецтв. Наступного року колекція Громадського музею образотворчих мистецтв міста Лугано поповнюється заповітом художника з міста Лугано Карло Котті, а також було створено однойменний фонд з комісією, уповноваженою придбавати роботи молодих митців Швейцарії [2, с. 14, 16].

Зазначимо, що у 70–80-ті роки Громадський музей образотворчих мистецтв міста Лугано має впорядкований музейний простір, визначену спрямованість та специфікацію колекціонування, адміністративне підпорядкування та підтримку держави. Отже, цей період можна визначити як пік діяльності установи.

11 вересня 1987 року відбулося відкриття Кантонального художнього музею. На установу було покладено відповідальність за управління всіма творами мистецтва, що належали кантону [3, с. 8]. Звертаємо увагу, що починаючи з цього часу, в Лугано, паралельно з Громадським музеєм образотворчих мистецтв міста, починає свою історію Кантональний художній музей.

Цю подію варто відзначити не просто як новий період, а як новий щабель розвитку музейної політики регіону. Важливо врахувати низку подій, які стали передумовами створення музею кантону та формування його фондів.

З огляду на зазначене, ми виокремлюємо стратегічні кроки зі сторони держави щодо діяльності Кантонального художнього музею задовго до офіційного відкриття. По-перше, в 1956 році інженер Секондо Реалі дарує адміністрації кантону Тічино групу будівель, зведених між 1500–1800 рр.

Місцевою владою затверджується рішення про створення та розміщення Кантонального художнього музею в одній зі споруд [3, с. 20]. Проте, лише 1979 року на виділені урядом кошти починаються реставраційні роботи в палаці Реалі під керівництвом архітектора Джанфранко Россі. По-друге, комплектування музейних фондів почалося ще до відкриття установи. Наприклад, дарунок від Іда Ленгенгагер-Цханнен складався з тридцяти робіт, серед яких були картини та рисунки французьких та швейцарських художників, в тому числі: Едгар Дега, П'єр-Огюст Ренуар, Каміль Піссарро, Арістид Майоль, Шарль Деспю.

Оскільки музей ще не мав власного сховища, було прийнято рішення всі отримані дарування та спадки тимчасово зберігати в інших музеях Швейцарії. До речі, таке явище як дарування кантону стає розповсюдженим лише після Другої світової війни й остаточно закріплюється в 50-х роках ХХ століття, що зумовлено покращення економічної ситуації. До того ж, максимальний підйом в закупівельній політиці Кантонального художнього музею припадає на період 1950–1970-х рр. й після 1987 року [3, с. 7]. Крім того, музей розширював свої фонди завдяки власній закупівельній політиці. Іншими джерелами наповнення колекцій виступали: кантон, Швейцарська Конфедерація, Асоціація прихильників Кантонального художнього музею, банки, депозити з фондів інших швейцарських музеїв (Женева, Базель, Цюрих, Вінтертур), Фонд Готфріда Келлера та інші мистецькі фонди, розташовані в Тічино, тимчасове приватне зберігання, дарування та заповіти.

У результаті цілеспрямованої музейної політики з комплектування фондів, основу колекцій музею кантону склали роботи ХІХ–ХХ століть, але є твори й більш ранніх періодів. До надбання музею входять живопис, скульптура, графіка, гравюра та фотографія. Фонди містять велику збірку робіт національних митців Тічино та творів зарубіжних художників, що мали споріднені зв'язки або перебували під безпосереднім впли-

вом місцевих майстрів, чи якийсь час працювали на території регіону.

Зокрема, варто відзначити представників історичного авангарду, що мешкали в Монте Веріта або районах Лугано чи Мендрізіотто на початку ХХ століття. Й звісно, у музеї наявна збірка італійського мистецтва ХІХ–ХХ століть, що в певний період часу слугувало взірцем для місцевих художників. Також у фондах зберігається найбагатша у Швейцарії колекція творів постмінімального та концептуального мистецтва.

Для кращого розуміння національного мистецтва цього регіону, хочемо зазначити деякі імена місцевих митців, а саме: Вінченцо Вела, Філіппо Франзоні, П'єр Франческо Мола, Ніле Тороні та інші. Потрібно зазначити, що історія розвитку та формування колекцій музею кантону є окремою унікальною ланкою в розвитку сучасної установи MASI.

Повертаючись до Громадського музею образотворчих мистецтв, відзначаємо початок чергового етапу, що розпочинається в 1989 році. Установу було зачинено з метою проведення ремонтно-реставраційних робіт, щоб перетворити історичну будівлю вілли Чіані у функціональний простір, який би відповідав новим музейним вимогам щодо зберігання артефактів та ведення виставкової діяльності. Але через погіршення фінансового становища міста цей задум не вдалося здійснити в повному масштабі.

З 1990 по 1995 рр. було проведено вичерпну наукову каталогізацію мистецького надбання міста Лугано з комп'ютеризацією даних, що складались 3500 картин й скульптур [2, с. 14, 16].

Починаючи з 1992 року кількість виставок на віллі Мальпенсата збільшилась, а місце розташування офіційно отримало назву «Музей сучасного мистецтва», а з 2008 року – «Музей мистецтв» [5].

Варто відзначити період 1989–1998 рр. як час кризи та нестабільності у діяльності інституції. Попри погіршення фінансового становища музею продовжував виконувати свою наукову функцію й розширював комплектування музейних фондів.

Відновлювальні роботи на віллі Чіані тривали близько дев'яти років й лише в 1998 році відбулося відкриття постійної експозиції колекцій Громадського музею образотворчих мистецтв міста Лугано з презентацією загального каталогу картин та скульптури [2, с. 16]. Так розпочинається останній самостійний етап діяльності установи. У 2003 році фонди музею продовжують поповнюватись, шляхом передачі від восьми об'єднаних місцевих громад їх спадщини у вигляді близько 470 робіт, включаючи картини, скульптури та твори на папері [5].

Варто відзначити, що в період з 2000–2015 рр. відбувається низка подій, спрямованих на зміни в культурній політиці регіону. До них належать численні перемовини, пресконференції та врешті-решт підписання між кантоном Тічино та містом Лугано угоди щодо розвитку взаємовідносин між Кантональним художнім музеєм та Громадським музеєм образотворчих мистецтв міста Лугано. Сюди ж варто віднести й будівництво нового Центру культури та мистецтв LAS. Не менш важливою подією стало укладення угоди з колекціонерами Джанкарло та Данною Ольджіаті щодо отримання на депозит їх колекції

творів ХХ–ХХІ століть, зокрема, групи робіт, що належать до напрямку Нового реалізму. В результаті чого у 2012 р. відкривається художній простір «Spazio-1», розташований у будівлі «Central Park» біля озера Лугано.

Метою всіх вищезазначених дій було утворення на території італійської Швейцарії потужного «Кунстхауз». Саме в ці роки закладається фундамент сучасних напрямків діяльності установи MASI. Наприкінці 2015 року добігає кінця останній автономний період діяльності музеїв кантону та міста.

У 2015 відбулося об'єднання та трансформація музею міста та музею кантону в сучасну установу MASI під єдиним керівництвом та організаційною структурою. Також відкривається Центр культури і мистецтв італійської Швейцарії («Lugano Arte e Cultura LAC»), куди перейшла функція виставкової діяльності з зачищеної у 2014 році вілли Мальпенсанта). Центр створено за проектом місцевого архітектора з Тічино Івано Джіанола [4].

У зв'язку з об'єднанням двох означених установ, постало питання про формування нової експозиції. Внаслідок чого, 13 грудня 2019 року палаццо Реалі відкрився для відвідувачів після трирічної реконструкції, яка була здійснена під керівництвом архітектора П'єтро Конконі. Мистецький простір реорганізовано та адаптовано згідно з сучасними вимогами. Наразі на трьох поверхах історичної резиденції розташовані адміністративні офіси, виставкові зали, творча майстерня, реставраційна лабораторія, бібліотека [8].

На огляд глядачу були представлені артефакти національного мистецтва Тічино й Швейцарії

загалом, а також роботи багатьох європейських митців. Оновлена експозиція побудована за хронологічним принципом та включає артефакти XIV–XX століть. Хочемо привернути увагу лише до деяких напрямів та імен, що представлені у фондах та сучасній експозиції, а саме: релігійний живопис: Джампетріно, Джованні Серодіне, П'єр Франческо Мола; символізм: Фердинанд Ходлер; жанр пейзажу XIX–XX століть: Умберто Боччоні; рух «Повернення до порядку»: Акілле Фуні, Феліче Казораті; фотографії учнів школи Баугауз: Люкс Файнінгер, Ксанті Шавінські; абстрактний живопис: Амеде Озанфан, Ганс Арп, Фріц Гларнер; швейцарський абстрактний експресіонізм: Пол Каменіш, Герман Шерер, а також надбання кінорежисера Ганса Ріхтера [6; 7].

Висновки. Досліджено та визначено основні етапи створення та формування колекцій музею MASI в історичному контексті. Підсумовуючи діяльність установи, варто відзначити, що внаслідок численних трансформацій, змін місця знаходження, реконструкцій сформувався сучасний музейний простір з новим підходом та експозицією. На сьогодні музей виконує функції: збереження, охорони, інвентаризації, науково-дослідної діяльності, популяризації культурної спадщини, організації виставкової діяльності, різноманітних проектів й освітніх програм. Враховуючи активну діяльність музею MASI можна стверджувати, що через декілька десятиліть перед широким науковим загалом та пересічними поціновувачами мистецтва постане новий цікавий шабель розвитку цієї установи.

Список літератури:

1. Anderes B., Schubiger-Serandrei L., Calderari L. Guida d'arte della Svizzera italiana. Taverne: Nuova Edizioni Trelingue. Berne, 1998. 543 p.
2. Chiappini R. La collezione dipinti e sculture. Lugano, 1998. 558 p.
3. Kahn-Rossi M. Museo cantonale d'arte Lugano. Disentis, 1994. 128 p.
4. LAC Lugano Arte e Cultura. URL: <https://www.luganolac.ch/en/394/lac-lugano-arte-e-cultura> (дата звернення: 24.05.2020).
5. Museo d'arte della Svizzera italiana. MASI Lugano. URL: <http://www.masilugano.ch/> (дата звернення: 24.05.2020).
6. Palazzo Reali. A new venue for MASI : opuscolo / Museo d'arte della Svizzera italiana. Lugano, 2019.
7. Palazzo Reali : opuscolo / Museo d'arte della Svizzera italiana. Lugano, 2019.
8. Palazzo Reali. Una nuova sede per il MASI: comunicato stampa, venerdì 13 dicembre 2019. Lugano : Museo d'arte della Svizzera italiana, 2019. 11 p.

References:

1. Anderes, B., Schubiger-Serandrei, L., & Calderari, L. (1998). Guida d'arte della Svizzera italiana. Taverne: Nuova Edizioni Trelingue. Berne.
2. Chiappini, R. (1998). La collezione dipinti e sculture. Lugano.
3. Kahn-Rossi, M. (1994). Museo cantonale d'arte Lugano. Disentis.
4. LAC Lugano Arte e Cultura. URL: <https://www.luganolac.ch/en/394/lac-lugano-arte-e-cultura> (accessed 24.05.2020).
5. Museo d'arte della Svizzera italiana. MASI Lugano. URL: <http://www.masilugano.ch/> (accessed 24.05.2020).
6. Palazzo Reali. A new venue for MASI (2019): opuscolo / Museo d'arte della Svizzera italiana. Lugano.
7. Palazzo Reali (2019): opuscolo / Museo d'arte della Svizzera italiana. Lugano.
8. Palazzo Reali. Una nuova sede per il MASI: comunicato stampa (venerdì 13 dicembre 2019). Lugano: Museo d'arte della Svizzera italiana, 11 p.